

О.Ю. АНТИПЦЕВА, ст. викладач Української інженерно-педагогічної академії, Харків

АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЗА УМОВ РЕАЛІЗАЦІЇ МОТИВАЦІНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуто підходи до оцінки рівня фінансового розвитку підприємства та рівня реалізації мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком. Проведено порівняльний аналіз методів оцінки. Доведено, що в умовах розвитку економіки знань для управлінського апарату підприємств важливим є з'ясування не лише рівня мотиваційних можливостей розвитку організаційно-управлінського апарату, але й дослідження імовірного впливу мотиваційних факторів підприємства на результати його фінансового розвитку, що можливе за рахунок реалізації інтегральних методів оцінки. Обґрунтовано включення комплексу методів до аналітичного інструментарію оцінки рівня фінансового розвитку підприємства за умов реалізації мотиваційно-орієнтованого управління.

Ключові слова: підприємство, фінансовий розвиток, мотиваційні фактори, мотиваційно-орієнтоване управління, аналітичний інструментарій, методи оцінки, інтегральний метод оцінки.

Вступ. Сьогоднішні умови розвитку економіки країни вимагають безперервної адаптації методів та підходів до оцінки фінансового стану та фінансового розвитку вітчизняних підприємств до стрімких змін економічного простору. Особливо актуальним є питання урахування в процесі оцінки та побудови інструментарію та методичних підходів з урахуванням специфіку здійснення управлінських процесів в умовах економіки знань, які зумовлюють актуалізацію мотиваційних елементів управління та розвитку. Світовий досвід країн, де відбувається перехід управлінських технологій до урахувань позицій економіки знань, основним заходом щодо удосконалення процесу їх фінансового розвитку, установлює орієнтацію на підвищення зацікавленні організаційно-управлінського апарату в максимізації фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання.

Це викликає необхідність зосередження ключових завдань оцінки фінансового розвитку підприємств на забезпеченні конкурентоспроможності колективу на основі мотиваційного підходу, в поєднанні з конкретизованим підходом оцінки безпосередньо рівня фінансового розвитку. Зазначене вище обумовлює необхідність формування комплексного та фундаментального підходу до оцінки рівня фінансового розвитку підприємства за умов реалізації мотиваційно-орієнтованого управління.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Проблеми урахування мотиваційних факторів впливу у функціонуванні та розвитку підприємств висвітлені у роботах Кузьміна О. Є. [1], Стахів О.В. [2].

Вивченню та розробці підходів до оцінки рівня фінансового розвитку суб'єктів господарювання присвятили свої наукові праці такі вчені, як Харсеїва А.В. [3], Федорук О. В. [4], Ахрамейко А. [5], Силич М.[6]

Відаючи належне науковій та практичній значимості праць зазначених вчених, слід зазначити недостатню глибину розкриття питання фінансового розвитку підприємства за умов мотиваційно—орієнтованого управління в умовах активного впровадження парадигми економіки знань в контексті необхідності модернізації системи управління сучасним вітчизняним підприємством.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування аналітичного інструментарію оцінки рівня фінансового розвитку підприємства за умов урахування мотиваційної компоненти, як передумови модернізації управління як цілеспрямованого процесу, що базується на принципах економіки знань.

Постановка проблеми. Складність соціально-економічної ситуації в Україні негативно позначається на адаптації вітчизняних підприємств до умов розвитку економіки знань. Масштабність проблем доводить необхідність розробки комплексного підходу до оцінки фінансового розвитку підприємства та мотиваційної компоненти процесу управління.

Матеріали досліджень. На думку багатьох учених, мотивація персоналу повинна базуватися на вивченні потреб кожного окремо взятого працівника і носити індивідуальний характер.

На думку О. Є. Кузьміна [1], для оцінки мотиваційної компоненти фінансового розвитку та управління ним доречно використовувати інтегральний метод, який полягає в оцінюванні рівня використання кожної з вищевказаних складових мотиваційного потенціалу підприємства за певним набором коефіцієнтів (показників), що у сумарному підсумку формують значення часткового інтегрального показника за цією ж складовою. Натомість на основі часткових інтегральних показників оцінювання складових мотиваційного потенціалу формується зведений інтегральний показник використання мотиваційного потенціалу підприємства в цілому. Залежність між інтегральним показником використання мотиваційного потенціалу підприємства (y) та виручкою від реалізації продукції (x) досліджуваних підприємств можна описати такою однофакторною моделлю:

З метою виявлення найвпливовіших складових мотиваційного потенціалу підприємства на обсяг виручки від реалізації продукції було побудовано багатofакторну модель виду:

$$y = b_0 + b_1 \times x_1 + b_2 \times x_2 + b_3 \times x_3 + b_4 \times x_4 + b_5 \times x_5 + e, \quad (1)$$

де $x_1 \div x_5$ – часткові інтегральні показники оцінювання кожної із складових мотиваційного потенціалу підприємства.

З метою оцінки результативності проведених мотиваційних заходів Стахів О.В. [2] запропонувала формулу для розрахунку мотиваційного потенціалу працівника. Вона випливає з того, що мотиваційний потенціал характеризує готовність працівника

до максимальної трудової віддачі, розвитку конкурентоспроможності, реалізації в роботі набутих знань, здібностей, умінь, навичок. мотиваційний потенціал працівника через ступінь задоволеності мотиваційних потреб визначається за формулою:

$$M_{\text{пр}} = C1 + C2 + C3 \dots + C12, \quad (2)$$

де: C1, C2, C3... C12 – значення ступеня задоволеності дванадцяти мотиваційних факторів працівника.

Отже, виходячи з аналізу економічної літератури, можна стверджувати, що погляди вчених-економістів мають різні вектори економічної думки щодо кількісної та якісної оцінки мотиваційної компоненти.

Однак, для забезпечення доцільності функціонування системи мотивації в процесі управління фінансовим розвитком, необхідно розглядати підходи до оцінки фінансового розвитку підприємства як обов'язкової передумови, потрібної для ефективної реалізації аналітичного інструментарію.

Харсеїва А.В. [3] пропонує для оцінки рівня фінансового розвитку підприємства використовувати системний підхід, який полягає в послідовній реалізації декількох етапів. На його першому етапі здійснюється аналіз структури вартості майна та коштів, вкладених в нього. На другому етапі аналізуються склад, структура і вартість майна з позицій його ліквідності. На третьому етапі визначається ступінь фінансової стійкості підприємств за такими критеріями, як його забезпеченість власними оборотними засобами, фінансова незалежність, раціональність використання чистої прибутку та амортизації. На четвертому етапі оцінюється ефективність використання майна підприємства, рентабельність і конкурентоспроможність. На заключному етапі аналізу обґрунтовується доцільність розробки та реалізації управлінських рішень, спрямованих на поліпшення фінансового стану підприємства.

Федорук О. В. [4] у своїх дослідженнях обґрунтовує доречність використання індикаторного методу, відповідно до якого інтегральний показник формується на основі опису досліджуваного об'єкта, який характеризується великою кількістю ознак, меншим числом інформативних показників. Агрегування ознак в одну інтегральну оцінку ґрунтується на так званій "теорії адитивної цінності", згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових

Результати досліджень. Враховуючи викладене, можна дійти висновку, що роль мотиваційної компоненти в процесі забезпечення ефективності фінансового розвитку підприємства та безпосередньо в управлінні підприємством полягає в підвищенні ефективності механізму управління шляхом координації дій організаційно-управлінського апарату, інформаційно-аналітичної, методичної та інструментальної підтримки процесу прийняття управлінських рішень та максимізації рівня зацікавленості персоналу у власному інтелектуальному та загальному фінансовому розвитку підприємства в цілому.

Для здійснення аналізу підходів до оцінки фінансового розвитку підприємства проведено порівняльний аналіз методів та підходів до оцінки, що наведено в табл.

Таблиця - Характеристика методів оцінки рівня фінансового розвитку підприємства

№	Автор	Назва методу	Характеристика	Переваги
1	2	3	4	5
1	А. Ах - ромейко , Б.Железко , Д. Ксеневіч [3]	Агрегована оцінка	Виробляється комплексна оцінка напрямків діяльності підприємства з метою побудови агрегованої оцінки фінансового стану підприємства . Застосовується широкий набір показників з метою всебічного вивчення фінансового стану	Можливість оперативного отримувати результати в управлінні підприємством при трансформаційних змінах
2	М.Сіліч , Н. Хабі - булина , З. Горбатюк [4]	Статистичний експрес-аналіз	Оцінка стану підприємства по відповідності структури капіталу , що характеризує зміст власності , структурі економічних активів , розкривала форми втілення власності.	Можливість застосування для оперативного прогнозування стійкості підприємства при стрімких змінах показників
3	М.Сіліч , Н. Хабібуліна , З. Горбатюк [4]	Динамічний експрес-аналіз	Дозволяє визначити комплексну характеристику зміни фінансово - економічної стійкості підприємства за звітний період, що враховує не тільки характер динаміки, а й початковий і кінцевий стан стійкості .	Можливість визначення динамічних змін показників
4	Т.М Гладченко [5]	Індикаторний підхід	Полягає в порівнянні фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня.	Можливість комплексного всебічного визначення тенденцій розвитку
5	А.В.Харсеїв а [5]	Системний підхід	На його першому етапі здійснюється аналіз структури вартості майна та коштів, вкладених в нього. На другому етапі аналізуються склад, структура і вартість майна з позицій його ліквідності. На третьому етапі визначається ступінь фінансової стійкості підприємств за такими критеріями, як його забезпеченість власними оборотними засобами, фінансова незалежність, раціональність використання чистої прибутку та амортизації.	Можливість оцінки розвитку підприємства як системи окремих елементів

Закінчення табл.

1	2	3	4	5
6	А.О.Пешков а [6]	Рейтингова оцінка з урахуванням класифікації підприємств а за ступенем ризику	Підприємства класифікують за ступенем ризику, по кожному класу розраховуються граничні рейтинги фінансового стану підприємства. Значення граничних рейтингів визначають на основі даних зведених балансів і звітів про фінансові результати досліджуваних підприємств	Порівняльний характер, бо враховується і зіставляються реальні показники всіх конкурентів
7	А.О.Пешков а [6]	Рейтингова оцінка на основі формули середньоквадратичного відхилення	Порівняння рекомендують проводити не із середньою величиною, а з оптимальним значенням. Розглядають тільки ті відхилення, які характеризують негативну тенденцію. Найвищий рейтинг має підприємство з мінімальним відхиленням показників	. Для оцінки використовують найбільш важливі показники фінансової діяльності, застосовані на практиці в ринковій економіці, враховує результати всіх конкурентів
8	А.О.Пешков а [6]	Комплексна кількісна оцінка	Відбувається моделювання локального показника по групі фінансової стійкості, по групі ліквідності, моделювання узагальнюючого показника фінансового стану підприємства	Дозволяє провести багатогранне прогнозування фінансового стану підприємства. з урахуванням впливу факторів
9	О. В. Федорук [7]	Інтегральна оцінка	Інтегральний показник формується на основі опису досліджуваного об'єкта, який характеризується великою кількістю ознак, меншим числом інформативних показників. Агрегування ознак в одну інтегральну оцінку ґрунтується на так званій "теорії адитивної цінності", згідно з якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових	Дозволяє отримати досить вичерпну інформацію про фінансовий стан підприємства на даному етапі його розвитку та можливу динаміку у майбутньому.

Отже, виходячи з результатів порівняльного аналізу підходів вчених-економістів до методів оцінки фінансового розвитку підприємства та щодо проведення кількісного та якісного аналізу мотиваційної компоненти процесу управління фінансовим розвитком, встановили, що

Варто зазначити, що в умовах розвитку економіки знань для управлінського апарату підприємств важливим є з'ясування не лише рівня мотиваційних можливостей, якими вони володіють, але й дослідження

імовірного впливу мотиваційних факторів підприємства на результати його фінансового розвитку, що можливе за рахунок реалізації інтегральних методів оцінки. Саме ці методи дозволяють отримати досить вичерпну інформацію про фінансовий стан підприємства на даному етапі його розвитку та можливу динаміку у майбутньому з позиції урахування значень часткових показників рівня реалізації мотиваційно-орієнтованого управління. Суть інтегрального методу полягає в оцінюванні рівня використання кожної з вищевказаних складових мотиваційно-орієнтованого управління фінансовим розвитком підприємства за певним набором коефіцієнтів (показників), що у сумарному підсумку формують значення часткового інтегрального показника за цією ж складовою. Натомість на основі часткових інтегральних показників оцінювання складових мотиваційної компоненти та часткових показників фінансового значення, формується зведений інтегральний показник рівня фінансового розвитку підприємства за умов реалізації мотиваційно-орієнтованого управління підприємством в цілому.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що запропонований аналітичний інструментарій дозволяє дослідити закономірності зміни результативного показника фінансового розвитку підприємства за умов урахування мотиваційно-орієнтованого управління, залежно від зміни значень різних факторів (зведеного інтегрального показника використання мотиваційної компоненти).

Це дозволяє визначити позитивний і негативний вплив мотиваційних факторів на величину результативного показника, і, своєю чергою, вчасно скоригувати дії керівників підприємств для прийняття оптимальних управлінських рішень. Подальші дослідження заданому напрямку наукових досліджень можуть бути спрямованими на розробку методичного забезпечення реалізації діагностики рівня фінансового розвитку підприємства за умов реалізації мотиваційно-орієнтованого управління у перспективному періоді з метою виявлення тенденцій його розвитку.

Список літератури: 1. *Горбань В.В.* Оцінювання впливу мотиваційного потенціалу підприємства на основні показники його фінансово-господарської діяльності О.С. Кузьмін, Р.В. Фещур, В.Б. Горбань Регіональна економіка. – 2012. – № 2. – С. 89 – 98. 2. *Стахів О.В.* Оцінка мотиваційного потенціалу персоналу підприємства в контексті реалізації вимог міжнародного стандарту управління якістю ISO 9001:2000 О.В.Стахів Економіка і держава. – 2007. – № 7. – С. 79–81. 3. *Ахрамейко А.* Агрегированная оценка финансового состояния предприятия А. Ахрамейко, Б. Железо, Д. Ксенович Экономический вестник (ЭКОВЕСТ) - 2001- №3 – С. 23-26. 4. *Хабибулина, Н. Ю.* Информационная система оценки финансово-экономического состояния предприятия Н. Ю. Хабибулина, М. П. Силич, З. В. Горбатов Вестник Томского государственного университета. - 2004. - Т. 284. - С. 90-95. 5. *Харсеева, А.В.* Подходы к изучению финансового состояния предприятия. Финансы и кредит. – 2011. – 5 с.; СПб.: Питер, 2003. – С. 56-59. 6. *Пешкова А.А.* Анализ методов оценки финансовой устойчивости предприятия А.А. Пешкова Вестник Таганрогского института управления и экономики. – 2009. – №2. _С. 78-82. 7. *Федорук О. В.* Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств із застосуванням моделі когнітивної діагностики імовірності банкрутства О. В. Федорук Економіка розвитку. – 2013. – №1. – С. 118–122. 8. *Блажевич О. Г.* Финансовая безопасность предприятий: определение минимально необходимого уровня О. Г. Блажевич Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. — 2010. — № 3 (8). — С. 25—31.

Bibliography (transliterated): 1. *Horban' V.B.* Otsinyuvannya vplyvu motyvatsiynoho potentsialu pidpryyemstva na osnovni pokaznyky yoho finansovo-hospodars'koyi diyal'nosti O.Ye. Kuz'min, R.V. Feshchur, V.B. Horban' Rehional'na ekonomika. – 2012. – # 2. - P. 89 – 98. 2. *Stakhiv O.V.* Otsinka motyvatsiynoho potentsialu personalu pidpryyemstva v konteksti realizatsiyi vymoh mizhnarodnoho standartu upravlinnya yakisty ISO 9001:2000 O.V.Stakhiv Ekonomika i derzhava. – 2007. – # 7. – C. 79–81. 3. *Akhrameyko A.* Ahrehyrovannaya otsenka finansovoho sostoyannya predpryyatyaya A. Akhrameyko, B. Zhelezko, D Ksenevych Ekonomichesky vesnyk (ЭКОВЕСТ) - 2001- #3 - P. 23-26. 4. *Khabybulyna, N. Yu.* Ynformatsyonnaya systema otsenky finansovo-ekonomicheskoho sostoyannya predpryyatyaya N. Yu. Khabybulyna, M. P. Sylych, 3. V. Horbatok Vestnyk Tomskoho hosudarstvennogo unyversyteta. - 2004. - T. 284. - p. 90-95. 5. *Kharseeva, A.V.* Podkhody k zuchenyuu finansovoho sostoyannya predpryyatyaya. Fynansy y kredyt. – 2011. – 5 p.; SPb.: Pyter, 2003. - P. 56-59.- 6. *Peshkova A.A.* Analiz metodov otsenky finansovoy ustoychyvosty predpryyatyaya A.A. Peshkova Vestnyk Tahanroshkoho ynstytuta upravlenyya y ekonomyky. – 2009. – #2. _S. 78-82. 7. *Fedoruk O. V.* Intehral'na otsinka finansovoho stanu pidpryyemstv iz zastosuvannam modeli kohnityvnoyi diahnostyky imovimosti bankrutstva O. V. Fedoruk Ekonomika rozvytku. – 2013. – #1. - P. 118–122. 8. *Blazhevych O. H.* Fynansovaya bezopasnost' predpryyatyuy: opredelenye mnyumal'no neobkhdymoho urovnya O. H. Blazhevych Naukovyy visnyk: finansy, banky, investytsiyi. — 2010. — # 3 (8). — p. 25—31.

Надійшла (received) 19.11.2014

УДК 347. 775

Є.В. КОВАЛЬОВ, д-р.екон.наук, проф., Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Визначено, що для сучасного економічного становища України збереження переважно сировинного напрямку господарської діяльності має високий рівень економічної небезпеки. Доведено - перспективною організаційною формою підприємства, спроможного забезпечити інноваційний розвиток, конкурентоспроможність на світових ринках і зміцнення економічної безпеки України, є українська корпорація.

Ключові слова: підприємство, економічна безпека держави, «сировинна» економіка, інноваційний розвиток, корпорація.

Вступ. В умовах неослабної присутності в світовій економіці кризових явищ, загострення конкуренції, боротьби за природні ресурси і для України остаються актуальними задачі ефективного економічного зростання і посилення економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Найбільш вагомі результати досліджень напрямків економічного розвитку та економічної безпеки держави мають вчені: В.Геєць, О.Амоша, О.Білорус, А.Чухно, А.Гальчинський, Л.Зотов, В.Семіноженко, В.Мунтіян, В.Федоренко, Л.Федулова, О.Бандурка, Г.Пастернак-Тарануценко.

Метою статті є визначення можливих негативних наслідків «сировинного» напрямку розвитку економіки, розробка заходів з ефективного

© Є.В. Ковальов, 2014